

Iñaki Azkarraga

Athletic Club: estudiant per a futbolista

Recepció: 27/03/17 / Acceptació: 29/03/17

Resum

Aquest article presenta la filosofia de l'Athletic Club i els valors, els criteris, les activitats, el procés i els recursos que posa a disposició de les i els futbolistes de planter per afavorir la seva formació integral, com a persones i esportistes. A més, es plantegen algunes dades, una reflexió sobre aquestes i una sèrie de consideracions finals al voltant de les dobles carreres d'aquest col·lectiu i la necessitat de promoure un context adequat per a impulsar-les com un objectiu en el qual s'ha avançat però en el qual encara queda molt per fer.

Paraules clau

Esport base, Planter, Dobles carreres, Formació, Athletic Club, Futbol

Athletic Club: estudiando para futbolista

Este artículo presenta la filosofía del Athletic Club y los valores, los criterios, las actividades, el proceso y los recursos que pone a disposición de las y los futbolistas de cantera para favorecer su formación integral, como personas y deportistas. Además, se plantean algunos datos, una reflexión sobre los mismos y una serie de consideraciones finales en torno a las dobles carreras de este colectivo y la necesidad de promover un contexto adecuado para impulsarlas como un objetivo en el que se ha avanzado pero en el que aún queda mucho por hacer.

Palabras clave

Deporte base, Cantera, Dobles carreras, Formación, Athletic Club, Fútbol

Athletic Club de Bilbao: studying to be a footballer

This article presents the philosophy of Athletic Club and the values, criteria, activities, process and resources that the club makes available to the girls and boys in its junior sections with a view to furthering their integral preparation as persons and as athletes. It also presents a selection of relevant data, a reflection on these and a series of final considerations on the dual careers of these young people and the need to create an appropriate context to foster these dual careers as an area in which progress has been made, but also one in which much still remains to be done.

Keywords

Junior sport, Farm system, Dual careers, Preparation, Athletic Club, Football

Com citar aquest article:

Azkarraga Ripoll, Iñaki (2017).

"Athletic Club: estudiant per a futbolista".

Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa, 65, 116-124

ISSN 2339-6954

▲ Un fet noticable, i un missatge

Un 28 de juny del 2015, després de finalitzar l'últim partit d'una llarga temporada de competició, el Bilbao Athletic, el segon equip del Club, torna a segona divisió, categoria professional del futbol espanyol que havia abandonat feia dinou anys.

L'alegria és molt gran en l'afició però, sobretot, entre el personal que treballa al futbol base de l'Athletic Club.

D'una banda, aquesta fita suposa un premi a la tasca que es fa al planter, aquest discret treball de formació de futbolistes per a l'elit i, de l'altra, augmenta el prestigi del Club, ja que col·loca en la categoria l'únic filial de clubs de primera divisió.

A més, aquesta fita té almenys una altra lectura addicional: es dona la circumstància que més de la meitat d'aquesta plantilla que aconseguirà l'ascens està composta per alumnes universitaris. Des del Club, encara que no ens fixem com a meta que tot/a esportista passi per una facultat, si perseguim crear contextos en què puguem sorgir aquest perfil d'esportistes, el que s'anomena "carrera dual".¹

Així, el missatge a l'Esport Base és clar: tots dos èxits, l'esportiu i l'acadèmic, poden anar de la mà i són perfectament compatibles. És qüestió de desitjar-ho i perseguir-ho, però també, i és gairebé tan important, possibilitar-ho: institucions polítiques, centres educatius i federacions esportives.

Tots dos èxits,
l'esportiu i
l'acadèmic, poden
anar de la mà i
són perfectament
compatibles

Una entitat centenària, i singular

L'Athletic Club es va fundar el 1898 a Bilbao, de resultes de la revolució industrial que durant aquestes dècades estava transformant mig món i, evidentment, Bizkaia i altres zones del País Basc. L'existència de mineral de ferro relativament senzill d'extreure, combinada amb una presència no gaire llunyana del carbó, fa que diferents companyies europees, especialment angleses, acudeixin amb els seus enginyers i especialistes a liderar aquesta prometedora indústria naixent. I aquestes persones van portar al territori el nou *football* i, a més, la denominació anglosaxona del futur equip: Athletic Club.

“L'Athletic Club com a institució, així com el conjunt dels seus seguidors, es caracteritzen per la defensa d'uns valors cada vegada menys freqüents en el futbol i en l'esport del segle XXI. L'orgull per les coses pròpies, reflectit en la seva màxima expressió amb la seva política de planter, esdevé un component d'unió per damunt de qualsevol altre aspecte de discrepància en la vida diària i marca la diferència amb qualsevol altra filosofia o manera d'entendre el futbol arreu del món.

L' Athletic Club està assentat a Bilbao, província de Biscaia (País Basc). La nostra filosofia esportiva es regeix pel principi que determina que poden jugar a les seves files els jugadors que han crescut al planter i els que s'han format en clubs d'Euskal Herria, que engloba les següents demarcacions territorials: Biscaia, Guipúscoa, Araba, Nafarroa, Lapurdi, Zuberoa i Nafarroa Behera, així com, per descomptat, els jugadors i jugadores que hagin nascut en alguna d'elles".²

El Club, propietat dels seus socis i sòcies, és membre fundador de la Lliga espanyola i, igual que dos clubs de fama planetària, mai no ha baixat de la màxima categoria esportiva. El 2002 es va crear l'equip femení de l' Athletic Club, regit per la mateixa filosofia esportiva que el masculí.

Totes les seves
activitats fan servir
el futbol per
intentar ajudar a
millorar la qualitat
de vida de les
persones a les
quals s'adrecen

També aquell mateix any es va constituir la Fundació Athletic Fundazioa, "que té com a missió tornar a la societat part del que la societat dona a l' Athletic Club. [...] Totes les seves activitats fan servir el futbol i/o la dimensió social, històrica i cultural de l' Athletic Club com a eines per intentar ajudar a millorar la qualitat de vida de les persones a les quals s'adrecen".³

Així, des de la perspectiva socioeducativa, es realitzen activitats que van des de la participació en campionats amb equips formats per persones sense llar, amb discapacitat o en risc d'exclusió, fins a l'organització d'esdeveniments culturals de primera magnitud, com el festival de cinema *Thinking Football* o el programa *Letras y Fútbol*, entre d'altres.

Aquests 119 anys d'història han portat nombrosos èxits esportius, però sobretot, han arrelat al Club un profund sentit d'identitat i pertinença a una població que sent els colors vermell i blanc per damunt de qualsevol diferència política, social o econòmica. Si es neix a Bizkaia, s'és de l' Athletic.

Athletic, club de formació

Actualment els grans equips internacionals inverteixen grans quantitats de diners en els seus centres formatius, sota la denominació comuna d'*Acadèmies*. El 1972 l' Athletic ja en va inaugurar la seva, les Instal·lacions Esportives de Lezama, a 13 km de Bilbao. Un Club com el nostre, competint només amb futbolistes locals, necessitava "produir" els seus propis jugadors perquè arribessin a l'equip professional, dotant-los de tots aquells fonaments tècnics, tàctics i físics que han anat caracteritzant l' Athletic durant la seva centenària història d'entrega, sacrifici, sentit d'equip, identitat amb el seu entorn, humilitat, competitivitat, lleialtat, generositat, il·lusió, esforç, tenacitat, etc.

Per treballar en aquesta "factoria" es compta amb personal provinent de diferents àmbits de la cultura esportiva: futbol, preparació física, medicina,

fisioteràpia, nutrició, etc. Des de mitjans dels anys noranta, aquest ventall s'amplia i es comencen a incorporar professionals de l'educació i la psicologia, àmbits fins ara aliens a l'esport que pretenen completar la preparació necessària dels i les joves futbolistes en una societat cada vegada més complexa.

Anualment, restant els dos primers equips masculí i femení, treballem amb un total aproximat de 240 futbolistes en etapes de formació, nois i noies de més de deu anys.⁴

Durant la present temporada, la procedència d'aquest col·lectiu és:

- Un 85% de Bizkaia: diàriament van i tornen de casa als entrenaments a Lezama.
- Un 15% (38 futbolistes) provinent d'altres territoris d'Euskal Herria.

Com ja hem avançat al començament, a l'Athletic Club volem forjar futbolistes integralment formats/des, com a persones i esportistes, amb el màxim desenvolupament de les seves potencialitats i aspiracions.

Per això treballem des de l'autonomia i l'aprenentatge, lluitant per consolidar una cultura de l'esforç des d'un plantejament educatiu, tant en l'àmbit esportiu com en l'escolar o acadèmic.

- Esportivament
 - Treballem amb una metodologia activa, en la qual el/la futbolista participa efectivament en la presa de decisions, amb responsabilitat plena, aportant el seu punt de vista mitjançant el diàleg i marcant-se objectius de millora des de l'autocrítica.
 - Seguim un sistema de joc arriscat, que obliga el futbolista a pensar i decidir constantment sobre diferents aspectes del partit.
 - Quan les normes ho permeten, juguem per sobre de la categoria corresponent per edat, competint contra futbolistes un any més grans, buscant l'aprenentatge en situacions de clara desigualtat.
- Acadèmicament
 - Fem un seguiment acadèmic a tot/a futbolista a través de les seves qualificacions escolars.
 - Tutoritzem i intervenim, sobretot, quan es donen resultats negatius en les seves notes, fet que de vegades implica absències en els entrenaments per reforçar matèries escolars.
 - Ens coordinem amb centres docents, famílies, entrenadors i la resta del personal tècnic.
 - Impartim classes de suport escolar en una aula de les instal·lacions a qui ho necessiti.
 - Orientem vocacionalment i professionalment a jugadors/es.
 - Realitzem tallers sobre qüestions educatives: joc, xarxes socials, etc.

Treballem des de l'autonomia i l'aprenentatge, lluitant per consolidar una cultura de l'esforç des d'un plantejament educatiu, tant en l'àmbit esportiu com en l'escolar o acadèmic

Un itinerari difícil

Sempre ens agrada dir que qualsevol futbolista que hagi passat per aquí, quan ja no continua amb nosaltres i segueix el seu propi recorregut, ho fa amb un major grau de formació i maduresa, amb més i millor preparació per a la vida que quan hi va arribar.

I és que la selecció és contínua. Aproximadament accedeixen 1,3 futbolistes/temporada al primer equip masculí. Molta gent es quedarà pel camí. És una cosa que subratllem als/les futbolistes i les seves famílies quan arriben a Lezama, que vénen a omplir un buit d'algú que ha estat baixa. La consigna és gaudir i aprendre al màxim.

Aquest procés s'inicia en la captació, quan personal del Club assisteix a nombrosos partits, garbellant i seguint futurs/es integrants de les nostres plantilles. El procediment és complex.

Una vegada arriben a Lezama, el/la futbolista i la seva família passen per una entrevista inicial on se'ls explica la filosofia i les implicacions d'aquest gran pas: alta exigència física i esportiva, gran disponibilitat d'horaris i calendaris, seguiment dels estudis, etc.

Els donarem una bona educació, una excel·lent preparació esportiva però sobretot, escalfor i afecte

Aquest pas és encara més important en aquells/es futbolistes procedents de fora de Bizkaia. Deixen les seves famílies i entorns per venir a dedicar-se al que més els agrada: el futbol. És una gran aposta en la qual el Club desitja que perdin el mínim. Els donarem una bona educació, una excel·lent preparació esportiva i l'atenció de grans professionals, però sobretot, escalfor i afecte. D'això ens en sentim molt orgullosos a Lezama.

Per a allotjar-los, tenim previstos tres tipus d'allotjament, segons l'edat de l'esportista:

- *Baserriak*: tres masos per als menors de 16 anys. En un entorn rural, vivint amb altres companys i una família que els cuida i els educant en els valors de l' Athletic. L'acolliment i la proximitat són fonamentals en aquest punt.
- *Residència*: per a futbolistes d'entre 16 i 20 anys, on poden conviure en grup més gran i amb altres persones alienes al futbol com estudiants universitaris, per exemple. Aquí es busca l'autonomia i la responsabilitat, però des d'un marcatge no tan proper.
- *Pis*: dos, per als jugadors de l'Equip B, en règim d'autogestió compartida. Aspirant al professionalisme.

El seguiment diari que exercim sobre aquests xavals i xavales és constant. La seva vida no és fàcil, sense gaire temps lliure i en règim “monacal”. La nostra tasca és ajudar-los que donin el màxim de les seves capacitats, però sempre des de l’afecte i la comprensió, substituint d’alguna forma les seves famílies –almenys entre setmana– portant-los a un dermatòleg, acompanyant-los a renovar-se el DNI, per posar-ne alguns exemples. Són tasques que assumim amb satisfacció. Som un equip de diverses persones els qui ens encarreguem d’aquestes tasques: una psicòloga, un pedagog, un professional d’atenció a la família i un professor.

La seva vida no és fàcil, sense gaire temps lliure i en règim “monacal”

Per a la seva escolarització comptem amb una sèrie d’escoles que, per la seva qualitat, proximitat i horaris, són idònies per al nostre treball. Per aconseguir l’èxit escolar, la coordinació amb els mateixos és necessàriament contínua i, per descomptat, és essencial la tasca de les famílies: des del treball previ a la seva arribada a l’Athletic però també durant la seva estada aquí, encara que sigui des de la distància. La família és l’agent educador primari.

Un cop són a Lezama, disposem d’una aula de suport on treballem amb ells/es la tasca escolar diària. Aquest temps pot ser anterior o posterior a l’entrenament, segons l’edat, i l’assistència és obligatòria per als nostres residents així com per a aquells casos que considerem adequats.

A la recerca de la carrera dual, malgrat tot

Per al Club és vital que els seus futbolistes progressin amb els seus estudis:

- Perquè l’acompliment acadèmic és revelador del grau de compromís, responsabilitat, treball i fortlesa de l’esportista. És la mateixa persona a l’aula, al camp de futbol o a la vida en general.
- Perquè adquirim una responsabilitat com a Club quan donem l’alta a un/a futbolista, i quan li donem la baixa volem “tornar-lo” millor i més preparat que quan hi va arribar. Mai més, “joguines trencades”.

Després de dues dècades lluitant per això, quelcom s’està aconseguint. Per il·lustrar aquest punt, hem utilitzat els resultats estadístics oferts precisament durant el curs escolar 2014/15 en què es va obtenir aquest brillant ascens esportiu, trobant el següent:⁵

Col·lectiu d'estudiants	Obtenció del títol d'ESO	Obtenció del títol de batxillerat
Athletic Club	83.3%	70%
Comunitat Autònoma Basca	92%	86%
Espanya	84%	77,3%

Segons s'aprecia en aquestes dades, referents a dos moments crucials en el sistema educatiu, els nostres esportistes prossegueixen adequadament amb els seus estudis, sense allunyar-se gaire dels seus iguals. Això tot i l'important esforç sostingut d'entrenaments i competicions setmanals que gairebé equival a una mitja jornada laboral.

Som en el camí correcte, és indubtable. El marc en el qual vivim, el basc, que valora la formació i l'obtenció de títols per a l'accés a una professió, també ajuda molt.

És que el context és fonamental. Al principi esmentàvem que els èxits esportius i acadèmics són perfectament compatibles. Però si no hi ha suport exterior que faciliti el que pot ser un desig individual de progrés i compromís no podem arribar gaire lluny. Al final, fins i tot la persona més entusiasta desisteix, sobretot en el futbol masculí, on les compensacions econòmiques són més importants i més primerenques que en d'altres esports.

Per pal·liar una mica això, l'Athletic Club ha establert acords de col·laboració amb dos centres formatius d'Ensenyament Superior, facilitant-hi l'accés del nostre col·lectiu i un millor ajustament d'horaris, exàmens, etc.

- La Universitat de Deusto, per a ensenyaments universitaris.
- Kirolene: Centre Oficial de Formació d'Ensenyaments Esportius, Formació Professional.

No obstant això, si s'és esportista i estudiant d'Educació Superior, però no professional de l'Esport o no s'arriba a l'Alt Rendiment es multipliquen les dificultats

Per part seva, la Universitat Pública Basca va establir fa uns anys un Pla de Tutorització per als seus estudiants esportistes amb reconeixement oficial d'Alt Nivell o d'Alt Rendiment, o amb contracte professional en vigor com a esportistes. S'hi recull la figura de la Tutoria a la qual es pot emparar aquest col·lectiu i que li brinda ajuda i cobertura per adaptar-se millor al ritme acadèmic, traslladant classes, pràctiques, exàmens, quan el calendari competitiu així ho requereixi.

No obstant això, si s'és esportista i estudiant d'Educació Superior, però no professional de l'Esport o no s'arriba a l'Alt Rendiment –que és el cas de la immensa majoria en aquest col·lectiu– a aquesta persona se li multiplicaran les dificultats, i amb molta probabilitat, acabarà abandonant la seva faceta esportiva.

A l'escola o l'institut, les dificultats es podien sobrepassar comptant amb l'ajuda de la família i el professorat. A la universitat actual, això es complica. La implantació de l'Espai Europeu d'Educació Superior, l'anomenat Pla Bolonya, entre d'altres coses, exigeix major presència de l'alumne/a a classe, gairebé obviant qualsevol activitat extracurricular de certa exigència.

Les federacions futbolístiques tampoc no ho posen gens fàcil quan estableixen els seus calendaris competitius, nacionals o internacionals, en dates d'exàmens o en ple curs escolar.

Són inadequats per a esportistes aficionats, sobretot en el cas del futbol femení, les jugadores del qual, més allunyades del professionalisme que els nois, precisament estan abocades a les seves carreres acadèmiques. No tenen una altra opció.

Els dirigents federatius no semblen gaire sensibles a aquesta problemàtica. Malgrat la creixent incorporació en els equips tècnics d'aquest esport de professionals amb gran qualificació i alta formació universitària, hi ha encara moltes resistències a vèncer i un gran camí a recórrer en aquesta cultura del "futbol és futbol".

Iñaki Azkarraga Ripoll

Pedagog

Futbolariarentzako Arreta - Atenció al i a la Futbolista

Athletic Club

i.azkarraga@athletic-club.eus

- 1 European Commission y Directorate-General for Educational and Culture (2013). EU Guidelines on Dual Careers of Athletes. Luxemburgo, Luxemburgo: Publications Office of the European Union. <http://dx.doi.org/10.2766/52683>
- 2 <http://www.athletic-club.eus/cas/datos-del-club.html>
- 3 <http://www.athletic-club.eus/cas/fundacion-mision.html>
- 4 En l'actualitat només comptem amb dos equips femenins, tots dos en categoria sènior; per tant, dels 240 futbolistes, tot just 22 són noies. En els últims anys s'està desenvolupant l'estructura de base del Futbol femení a l'Athletic Club, treballant per ampliar el focus a les categories Cadet, Infantil i Aleví.
- 5 Taula d'elaboració pròpia. Per a això, s'han tingut en compte les dades pròpies i les ofertes pel Departament d'Educació del Govern Basc i del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport d'Espanya: http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi.eus/r43-inspcont/eu/contenidos/informacion/resultado_inspeccion_educacion/eu_escolar/eskola_emaizak.html
<http://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/no-universitaria/alumnado/resultados/2013-2014.html>

Sempre és complex realitzar comparatives quan les dades no vénen de la mateixa font. Per aquesta raó, volem fer dues apreciacions:

- Lamentablement per als nostres propòsits, en què volíem comptar amb dades referents al curs 14/15, no hem pogut disposar de les estadístiques referents a Espanya en aquest període. Així, per fer la comparativa hem emprat les que feien referència al curs 13/14.
 - De la mateixa manera, hi sol haver diferències considerables entre els nois i les noies pel que fa a resultats acadèmics. Segons les xifres espanyoles citades, aquesta diferència és de 6 punts percentuals en el moment de l'obtenció dels títols d'ESO i Batxillerat. Les estadístiques basques no estableixen aquesta distinció de gèneres i les aportades per l'Athletic Club es refereixen només a nois.
-